

ภาพ: ผู้ใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย ในอำเภอคลองไทรลาด จังหวัดสุโขทัย
ที่มา: นายวรารักษ์ เพ็ชรดี

คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัย¹ Vocabulary of Sukhothai Dialect

วัฒนชัย หมั่นยั้ง²

Watanachai Monying

E-mail: Mim40424042@gmail.com

Received: September 6, 2021

Revised: December 27, 2021

Accepted: January 20, 2022

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “พจนานุกรมภาษาถิ่นสุโขทัย” ทูลสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัย
งบประมาณรายได้ คณะมนุษยศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2564 สัญญาเลขที่ 21/2563

This research is a part of a research project “Sukhothai Dialect dictionary” granted by support
research projects income budget, Faculty of Humanities, Fiscal Year 2021, contract
number 21/2563

² รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร., ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Associate Professor Cdr. Dr., Department of Thai language, Faculty of Humanities, Naresuan University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาษาถิ่นสุโขทัยในแง่ของลักษณะคำศัพท์ที่เหมือน ไกล่เคียง หรือแตกต่างกับภาษาไทยมาตรฐานและไทยถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการซักข้อมูลผู้บอกภาษาโดยเลือกเขตพื้นที่อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย เป็นพื้นที่ศึกษา ผลการศึกษาพบคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ใช้ในปัจจุบันทั้งหมดจำนวน 523 คำ เมื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะคำศัพท์ที่ปรากฏสามารถแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) คำศัพท์ที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐาน พบทั้งหมด 176 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.65 โดยแบ่งเป็นคำศัพท์ที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐานและคำศัพท์ที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งมีข้อแตกต่างบางประการ คือ เสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และจำนวนพยางค์ 2) คำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยมาตรฐาน พบทั้งหมด 16 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.06 โดยคำศัพท์กลุ่มนี้เป็นคำศัพท์ที่มีบางส่วนของคำคล้ายกับภาษาไทยมาตรฐาน คือ เสียงพยางค์หน้าตรงหรือคล้ายกันและเสียงพยางค์หลังตรงหรือคล้ายกัน 3) คำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยถิ่น พบทั้งหมด 65 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.43 โดยแบ่งเป็นคำที่คล้ายภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน และภาษาถิ่นใต้ และ 4) คำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัย พบทั้งหมด 266 คำ คิดเป็นร้อยละ 50.86 โดยคำศัพท์เหล่านี้เป็นคำศัพท์เฉพาะทั้งที่เป็นศัพท์โบราณและศัพท์ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในกลุ่มผู้ใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย ข้อมูลทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าภาษาถิ่นสุโขทัย นอกจากจะมีสำเนียงที่เป็นเอกลักษณ์แล้วยังมีคำศัพท์เฉพาะถิ่นอีกด้วย

คำสำคัญ: ภาษาถิ่นสุโขทัย กงไกรลาศ สุโขทัย

Abstract

This research aimed to study the Sukhothai dialect in terms of its vocabulary words that were the same as, similar to, or different from standard Thai and other dialects in Thailand. The researcher collected the data by interviewing the local informants who spoke the Sukhothai dialect and lived in Kong Krailas District, Sukhothai Province which was a study area. The results of the study revealed a total of 523 vocabulary words. When categorized according to their grammatical functions and analyzed their characteristics, they could be divided into 4 types: 1) vocabulary

that was the same as standard Thai language, totaling 176 words (33.65%) which could be divided into words that corresponded to standard Thai and words that were close to standard Thai which had some differences, namely consonant sounds, vowels, tone, and number of syllables, 2) vocabulary that was similar to standard Thai, totaling 16 words (3.06%) in which some of them were similar to standard Thai in that the initial syllable sound was the same or similar, or the final syllable sound was the same or similar, 3) vocabulary that was similar to the Thai dialect, totaling 65 words (12.43%) which were divided into words that were similar to the northern dialects, north-east (Isan) dialect, and southern dialects, and 4) Sukhothai dialect vocabulary words, totaling 266 words (50.86%), in which these vocabulary words were both old words and new words created for use in the Sukhothai dialect users. These findings showed that the Sukhothai dialect had its unique accent and also local vocabulary

Keywords: Sukhothai dialect, Kong Krailat, Sukhothai

บทนำ

จังหวัดสุโขทัยตั้งอยู่บริเวณอาณาจักรสุโขทัยซึ่งเป็นอาณาจักรเก่าแก่ของกลุ่มชนชาวไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (สท. 1)³ ศิลาจารึกที่จารึกด้วยภาษาไทยที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยเป็นหลักฐานช่วยยืนยันว่าอาณาจักรสุโขทัยเป็นอาณาจักรของกลุ่มชนชาวไทย อีกทั้งชาวสุโขทัยในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมไม่ได้อพยพมาจากถิ่นอื่น ภาษาที่ใช้มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม โดยใช้ในบริเวณภาคเหนือตอนล่างดังที่ Ngourungsi (1993, pp. 2-3) ได้จัดทำแผนที่ภาษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่ามีผู้ใช้ภาษากลุ่มสุโขทัยอยู่บริเวณทุกอำเภอของจังหวัดสุโขทัย บริเวณอำเภอวัดโบสถ์ อำเภอพรหมพิรามและเขตรอบนอกอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก อำเภอลับแล อำเภอดรอนและอำเภอพิชัย

³ สท. 1 คือ หมายเลขบัญชีทะเบียนวัตถุของกรมศิลปากร ซึ่งเลขดังกล่าวหมายถึงศิลาจารึกหลักที่ 1 พบที่จังหวัดสุโขทัย

จังหวัดอุดรธานี อำเภอรือเสาะและอำเภอลือเสาะ จังหวัดกำแพงเพชร และ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ภาษาถิ่นสุโขทัยนี้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นภาษาที่ใช้สืบทอดกันมาตั้งแต่ สมัยอาณาจักรสุโขทัย เนื่องจากพบพื้นที่การใช้เฉพาะในแถบใกล้เคียงจังหวัดสุโขทัย เป็นส่วนใหญ่ ดังที่ Tewanvaropakorn (1983, pp. 469-470) กล่าวถึงที่มาของภาษา ถิ่นสุโขทัยว่า “ภาษาถิ่นสุโขทัยน่าจะสืบทอดมาจากภาษาสุโขทัยในอดีต โดยสำเนียง ของชาวสุโขทัยนั้นได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน” ซึ่งสำเนียงดังกล่าวนี้นับเป็น ลักษณะเด่นเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ

ลักษณะเด่นของภาษาถิ่นสุโขทัยที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างไปจากภาษาไทย มาตรฐาน คือ เสียงวรรณยุกต์ เช่นเดียวกับภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ โดยเสียงวรรณยุกต์ ในภาษาถิ่นสุโขทัยมีลักษณะการออกเสียงที่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน⁴ ดังที่ Chamni (2000, pp. 92-94) และ Lumjiag (2019, pp. 14-17) ได้กล่าวถึงลักษณะ การแปรเสียงของภาษาถิ่นสุโขทัยกับภาษาไทยมาตรฐานว่าภาษาถิ่นสุโขทัยนั้นมีเสียง วรรณยุกต์แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานอย่างเป็นระบบ ลักษณะที่แตกต่างเช่นนี้ เรียกว่าสำเนียงเหนือ คือ มีเสียงเพี้ยนไปจากสำเนียงมาตรฐาน (Royal Institute, 2013, p. 1344) นอกจากเสียงเหนือแล้วจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าภาษาถิ่นสุโขทัยมีคำศัพท์ เฉพาะที่แตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน เช่น แมงปิ้ง หมายถึงผีเสื้อ, ผักไห่ หมายถึง มะระขี้นก และตอดตอ หมายถึง ตึกแก เป็นต้น โดยคำศัพท์เหล่านี้เป็นคำศัพท์ที่ไม่ปรากฏใช้ในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบัน นอกจากนี้บางคำยังปรากฏอยู่ในศิลาจารึก สมัยสุโขทัย อาทิ ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (สท. 1) เช่น ราม หมายถึง ขนาคกลาง, หัวซ้าย หมายถึง ข้างซ้าย และหัวขวา หมายถึง ข้างขวา เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาษา ถิ่นสุโขทัยไม่ได้มีเพียงแค่สำเนียงที่แตกต่างไปจากภาษาไทยมาตรฐาน แต่ยังมีคำศัพท์ เฉพาะที่ใช้เรียกสิ่งต่าง ๆ ซึ่งบางคำเป็นคำศัพท์ที่สันนิษฐานได้ว่าใช้สืบทอดมาตั้งแต่สมัย อาณาจักรสุโขทัยจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาคำศัพท์ในภาษาถิ่นสุโขทัย

ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาถิ่นสุโขทัยพบว่า มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับภาษาถิ่นสุโขทัย 2 คน คือ เดือนเพ็ญ รักษ์แพทย์ และเครือวัลย์

⁴ ภาษาไทยมาตรฐาน หมายถึง ภาษาที่ใช้เป็นมาตรฐานในการติดต่อซึ่งกันและกัน เช่น ภาษาราชการ ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน

จันทร์สมวงษ์ โดย Rakphaet (1998, p. 3) ศึกษาระบบเสียงภาษาสุโขทัย จากอำเภอ ศิริมาศ จังหวัดสุโขทัย เป็นหลัก โดยนำข้อมูลระบบเสียงภาษาสุโขทัยไปเปรียบเทียบกับภาษานครศรีธรรมราช ส่วน Jansomwong (1987, p. 4) ศึกษาหน่วยเสียงภาษาสุโขทัยจากจารึกสุโขทัยจำนวน 21 หลัก โดยการเก็บข้อมูลจากศิลาจารึกซึ่งเป็นการสืบสร้างหน่วยเสียงจากหลักฐานเชิงประจักษ์ จากการพิจารณาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาถิ่นสุโขทัยทั้งสองเรื่องพบว่าเดือนเพ็ญ รักษ์แพทย์ ศึกษาภาษาถิ่นสุโขทัยจากอำเภอศรีมาศ ซึ่งสำเนียงของภาษาถิ่นสุโขทัยในเขตพื้นที่ดังกล่าวเป็นสำเนียงที่ใกล้เคียงกับภาษาถิ่นได้มากและแตกต่างจากสำเนียงของภาษาถิ่นสุโขทัยในเขตพื้นที่อื่น ๆ ดังที่ Chamni (2021) ได้สันนิษฐานว่าสำเนียงภาษาถิ่นสุโขทัยในแถบอำเภอศรีมาศน่าจะเป็นสำเนียงที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่นใต้ เนื่องจากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (สท. 1) ได้กล่าวถึงการนิมนต์พระสงฆ์จากนครศรีธรรมราชมาอยู่ในเมืองสุโขทัย ซึ่งอาจจะมีการติดตามและย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในแถบล่างกล่าวจึงทำให้มีสำเนียงที่ใกล้เคียงกับภาษาถิ่นใต้ ในขณะที่เครือข่าย จันทร์สมวงษ์ ศึกษาข้อมูลจากจารึกซึ่งเป็นข้อมูลจากตัวอักษรเป็นหลัก ทั้งนี้ จากการศึกษาที่ได้แสดงมาข้างต้นพบว่านักวิชาการส่วนใหญ่ศึกษาภาษาถิ่นสุโขทัยในด้านของเสียงและความแตกต่างของวรรณยุกต์เท่านั้น ส่วนในด้านของคำศัพท์ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจเช่นกันยังไม่มีผู้นามาศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาษาถิ่นสุโขทัยโดยการเก็บข้อมูลจากผู้ใช้งานภาษาในปัจจุบันและศึกษาจากพื้นที่ที่มีการใช้ภาษาถิ่นสุโขทัยที่น่าจะเป็นพื้นที่ดั้งเดิม เพื่อรวบรวมคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่มีลักษณะเด่นทั้งด้านสำเนียงและคำศัพท์เฉพาะถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับลักษณะคำศัพท์ที่เหมือน ใกล้เคียง หรือแตกต่างกับภาษาไทยมาตรฐานและไทยถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย (Method)

การศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัย ผู้วิจัยใช้รูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ โดยดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การเตรียมการ

- 1) ศึกษาเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาถิ่นสุโขทัยและ

ภาษาถิ่นอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

2) ศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของสุโขทัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูล

3) รวบรวมคำศัพท์พื้นฐานสำหรับการเก็บข้อมูล โดยใช้รายการคำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลภาษาถิ่นตระกูลไทของวิลเลียม เจ. เกดนี (Gedney, 1973 as cited in Rakphaet, 1998, p. 129) ร่วมกับเดือนเพ็ญ รักษ์แพทย์ (Rakphaet, 1998, pp. 130-149) เป็นเกณฑ์ โดยใช้คำศัพท์ไม่น้อยกว่า 500 คำ

2. การเลือกพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัย ผู้วิจัยมีวิธีเลือกพื้นที่ในการศึกษาเก็บคำศัพท์ ดังนี้

1) เป็นพื้นที่ดั้งเดิมของจังหวัดสุโขทัยที่ไม่ได้แยกหรือแบ่งเขตการปกครองใหม่

2) เป็นพื้นที่ที่มีประชากรพูดภาษาถิ่นสุโขทัยเป็นหลักและไม่ได้อพยพย้ายครัวเรือนมาจากต่างถิ่น

3) เป็นพื้นที่ที่ไม่มีเขตแดนติดกับพื้นที่ที่มีประชากรอพยพมาจากต่างถิ่นเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 50 ปี

จากเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาภาษาถิ่นสุโขทัยด้านการจัดเก็บคลังคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยโดยเลือกพื้นที่อำเภอองคราต จังหวัดสุโขทัยเป็นพื้นที่หลักในการเก็บข้อมูล

3. การเลือกผู้บอกภาษา

ในการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัย ผู้วิจัยจะสุ่มเลือกผู้บอกภาษาจำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้บอกภาษาในการศึกษาเก็บคำศัพท์ ดังนี้

1) ผู้วิจัยจะเลือกผู้บอกภาษาโดยส่วนใหญ่จะเน้นที่เพศหญิงเป็นหลัก เนื่องจากเพศหญิงมักจะรักษาภาษาดั้งเดิมได้ดีและไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษา

2) เป็นผู้ที่เกิดและตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่ต่ำกว่า 50 ปี

3) เป็นผู้ที่มีสถานภาพโสดหรือมีคู่สมรสอยู่ในภูมิภาคเดียวกันโดยคู่สมรสต้องใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย

4) เป็นผู้ประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ศึกษาหรือในจังหวัดสุโขทัย

5) เป็นผู้ที่สามารถใช้ภาษาถิ่นสุโขทัยได้อย่างชัดเจน มีสุขภาพดี มีอวัยวะในการออกเสียงครบสมบูรณ์ และยินดีให้ข้อมูล

4. การเก็บข้อมูล

ในการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัย เมื่อคัดเลือกพื้นที่ศึกษาและผู้บอกภาษาแล้ว ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1) ผู้วิจัยใช้วิธีชักข้อมูลผู้บอกภาษาตามรายการคำในแบบสอบถาม เช่น ดวงตา ปาก หู ฯลฯ หากคำใดมีความหมายไม่ชัดเจนจะใช้การยกตัวอย่างหรือใช้สื่อ เช่น รูปภาพประกอบการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยจะให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำศัพท์คำละ 3 ครั้ง เพื่อความชัดเจนและสอบถามข้อสงสัยหรือออกเสียงตามผู้บอกภาษา

3) ผู้วิจัยจะบันทึกเสียงและจดบันทึกคำศัพท์ด้วยสัทอักษร โดยยึดสัญลักษณ์ของ IPA พร้อมทั้งจดคำอธิบายเพิ่มเติมจากผู้บอกภาษาไว้ด้วย

4) ผู้วิจัยจะสังเกตและจดบันทึกคำศัพท์อื่นนอกเหนือจากรายการคำศัพท์ที่ตั้งไว้เป็นเกณฑ์ เพื่อเก็บคำศัพท์ที่น่าสนใจที่พบระหว่างการสัมภาษณ์

5) ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้การพูดคุยและสอบถามรายละเอียดอื่น ๆ ไปด้วย เช่น การประกอบอาชีพ อาหาร ประเพณีภูมินามต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อเก็บรวบรวมคำศัพท์อื่น ๆ นอกเหนือจากรายการคำศัพท์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัย โดยการชักข้อมูลผู้บอกภาษาในพื้นที่อำเภอทองเอนการาช ผู้วิจัยได้นำคำศัพท์ที่ได้ทั้งหมด 523 คำ มาจัดหมวดคำศัพท์และวิเคราะห์คำศัพท์ที่พบโดยแบ่งภาษาตระกูลไทในประเทศไทยตามภูมิภาค คือ ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้ ผลการศึกษาพบข้อมูลดังนี้

1. คำศัพท์ที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐาน

คำศัพท์ที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐาน หมายถึง คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงคำตรงหรือใกล้เคียง มีจำนวนพยางค์เท่ากัน และมีความหมายตรงหรือใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน โดยผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เป็นเกณฑ์ ทั้งนี้คำศัพท์ดังกล่าวจะต้อง

ไม่เป็นคำที่พจนานุกรมระบุว่าเป็นภาษาถิ่น จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยพบ คำศัพท์ที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด 176 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.65 แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐานและคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน ดังนี้

1.1 คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐาน

คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐาน หมายถึง คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงตรงกับภาษาไทยมาตรฐานทั้งเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ โดยมีจำนวนพยางค์เท่ากันและความหมายตรงกันหรือใกล้เคียงกัน สามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายเดียวกัน จากการศึกษาพบทั้งหมด 62 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยมาตรฐาน		ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
เกลือ	/klüan/	เกลือ	/klüan/	ก. ทำให้ยุบ, ทำให้พัง.
ดวด	/düat/	ดวด	/düat/	ว. รวดเดียว.
แถก	/tʰɛ:k/	แถก	/tʰɛ:k/	ก. โถ.
ไผ่	/pʰay/	ไผ่	/pʰay/	น. นกกระต๊อดเขียว.
ฝน	/fön/	ฝน	/fön/	ก. ลับมิด.
สร้อย	/sö:y/	สร้อย	/sö:y/	น. ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.
หัวร่อ	/hü:a rü:/	หัวร่อ	/hü:a rü:/	ก. หัวเราะ.

จากตัวอย่างพบว่าคำศัพท์ดังกล่าวออกเสียงตรงกันทุกประการ ทั้งพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และจำนวนพยางค์ ทั้งนี้คำศัพท์ดังกล่าวเป็นคำศัพท์ที่ใช้โดยทั่วไป นอกจากนี้ยังมีคำที่เป็นคำศัพท์โบราณไม่ค่อยใช้ในปัจจุบันและเป็นภาษาปากเป็นส่วนใหญ่

1.2 คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน

คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน หมายถึง คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน โดยมีจำนวนพยางค์เท่ากันและความหมายตรงกันหรือใกล้เคียงกันสามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายเดียวกัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบคำศัพท์ลักษณะนี้ทั้งหมด 114 คำ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ คำพยางค์เดียว คำสองพยางค์ คำสามพยางค์ และการเพิ่มหรือลดจำนวนพยางค์ ดังนี้

1.2.1 คำพยางค์เดียว

คำพยางค์เดียว หมายถึง คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน ต่างกันเพียงบางหน่วยเสียง โดยมีจำนวนพยางค์เพียงพยางค์เดียวและมีความหมายตรงกันหรือใกล้เคียงกันสามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายเดียวกัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบลักษณะที่แตกต่างกันของคำพยางค์เดียวในภาษาถิ่นสุโขทัยกับภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด 30 คำ โดยแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ เสียงพยัญชนะต้นต่างกัน เสียงสระต่างกัน เสียงพยัญชนะท้ายต่างกัน และเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน ดังนี้

ก. เสียงพยัญชนะต้นต่างกัน

จากการศึกษาพบว่าภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน แต่ใช้เสียงพยัญชนะต้นต่างกันมีจำนวน 1 คำ ดังนี้

ภาษาไทยมาตรฐาน		ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
นัว	/niw/	ดัว	/diw/	น. ก้อนแข็งในไต กระเพาะปัสสาวะ ถุงน้ำดี หรือท่อของต่อมบางชนิดในร่างกาย.

จากตัวอย่างพบว่าคำศัพท์ดังกล่าวต่างกันเพียงเสียงพยัญชนะต้นจากเสียง/n-/ เป็น /d-/ ส่วนเสียงสระ พยัญชนะท้าย วรรณยุกต์ และจำนวนพยางค์เท่ากัน และมีความหมายเหมือนกัน

ข. เสียงสระต่างกัน

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานพบคำที่ออกเสียงสระต่างกัน คำพยางค์เดียวทั้งหมด 6 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยมาตรฐาน		ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
แขวก	/k ^h wək/	แขว๊ก	/k ^h wək/	น. ซ้อนยางขนาดกลางชนิดหนึ่ง.
เค้า	/k ^h āw/	ค้าว	/k ^h āw/	น. ซ้อมขนาดเล็กลงขนาดใหญ่อชนิดหนึ่ง.
เงิน	/ŋən/	เงือน	/ŋwan/	น. วัตถุที่ใช้วัดราคาในการซื้อขาย, ธาตุวัตถุ.

จากตัวอย่างพบว่าคำศัพท์ดังกล่าวต่างกันเพียงเสียงสระ เช่น สระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น (/ɛ:/ เป็น /ɛ/) สระเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาว (/a/ เป็น /a/) และสระเดี่ยวเป็นสระประสม (/a/ เป็น /a:/) และสระเดี่ยวเป็นสระประสม (/a/ เป็น /ua/)

ค. เสียงพยัญชนะท้ายต่างกัน

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานพบคำที่ออกเสียงพยัญชนะท้ายต่างกัน คำพยางค์เดียวทั้งหมด 2 คำ ดังนี้

ภาษาไทยมาตรฐาน		ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
บั้ง	/bám/	บัม	/bám/	น. ชื่อแมงมุมขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง.
มิม	/mim/	มั้น	/min/	น. ชื่อผึ้งชนิดหนึ่ง.

จากตัวอย่างพบว่าคำศัพท์ดังกล่าวต่างกันเพียงเสียงพยัญชนะท้าย เช่น พยัญชนะท้ายกลุ่มนาสิก (/ŋ/ เป็น /m/ และ /m/ เป็น /n/)

ง. เสียงวรรณยุกต์ต่างกัน

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานพบคำที่ออกเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน คำพยางค์เดียวทั้งหมด 21 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยมาตรฐาน		ภาษาถิ่นสุโขทัย	ความหมาย	
ไก่อ	/kày/	ไก๋	/káy/	น. ชื่อสัตว์ปีกชนิดหนึ่ง. ไก่อ กั้ว.
เขา	/kʰǎw/	เข้า	/kʰàw/	น. ชื่อนกขนาดกลางชนิดหนึ่ง.
ช่อง	/sǎŋ/	ช้อง	/sǎŋ/	น. ชุมโจร, ที่ซ่อนสมในทางไม่ดี.
เต่า	/táv/	เต๋า	/táv/	น. ชื่อสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง.

จากตัวอย่างพบว่าคำศัพท์ดังกล่าวต่างกันเพียงเสียงวรรณยุกต์ เช่น เสียงวรรณยุกต์ต่ำระดับเป็นเสียงวรรณยุกต์สูงระดับ เสียงวรรณยุกต์ต่ำระดับเป็นเสียงวรรณยุกต์ต่ำขึ้น เสียงวรรณยุกต์สูงตกเป็นวรรณยุกต์สูงระดับ และเสียงวรรณยุกต์ต่ำขึ้นเป็นต่ำระดับ

1.2.2 คำสองพยางค์

คำสองพยางค์ หมายถึง คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน โดยมีจำนวนพยางค์สองพยางค์และมีความหมายตรงกันหรือใกล้เคียงกันสามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายเดียวกัน จากการศึกษาคำศัพท์ที่พบลักษณะที่แตกต่างของคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยกับภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด 53 คำ โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ เสียงพยางค์หน้าต่างกัน เสียงพยางค์หลังต่างกัน เสียงต่างกันทั้งสองพยางค์ ดังนี้

ก. เสียงพยางค์หน้าต่างกัน

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานพบคำสองพยางค์ที่ออกเสียงพยางค์ที่ 1 ต่างจากภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด 23 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยมาตรฐาน		ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
กระยาง	/kràʔ ya:ŋ/	กายาง	/ka: ya:ŋ/	น. ชื่อนกชนิดหนึ่ง.
ขม้น	/kʰàʔ mìn/	เข้าหม้น	/kʰăw mìn/	น. ชื่อนกขนาดกลางชนิดหนึ่ง.
เขาเปล้า	/kʰăw plâw/	เข้าเปล้า	/kʰăw plâw/	น. ชื่อนกชนิดหนึ่ง.
แค้นคอ	/kʰɛːn kʰɔː/	แค้นคอ	/kʰɛːm kʰɔː/	ก. ระคายคอ, แสบคอ.
ตะวัน	/tâʔ wan/	ตาวัน	/ta: wan/	น. ดวงอาทิตย์.
ทิดทื่อ	/tʰɯt tʰuː/	ถิดทื่อ	/tʰɯːt tʰuː/	น. ชื่อนกชนิดหนึ่ง.
น้อยหน้า	/nɔːy nàː/	น้ำหน้า	/náːm nàː/	น. ชื่อไม้พุ่มชนิดหนึ่ง.
อ้ายบ้า	/ʔâːy bàː/	ไ้อบ้า	/ʔây bàː/	น. ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.

จากตัวอย่างพบว่าคำศัพท์ดังกล่าวต่างกันเพียงเสียงพยางค์หน้า โดยลักษณะที่แตกต่างกันพบ 3 ลักษณะ คือ 1) ต่างกัน 1 ลักษณะ คือ เสียงสระต่างกัน เสียงวรรณยุกต์ต่างกัน และตัวสะกดต่างกัน 2) ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ เสียงสระและวรรณยุกต์ต่างกัน เสียงสระและตัวสะกดต่างกัน และเสียงวรรณยุกต์และตัวสะกดต่างกัน และ 3) ต่างกัน 3 ลักษณะ คือ พยัญชนะต้น สระ และตัวสะกดต่างกัน และสระ วรรณยุกต์ และตัวสะกดต่างกัน

ข. เสียงพยางค์หลังต่างกัน

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานพบคำสองพยางค์ที่ออกเสียงพยางค์ที่ 2 ต่างจากภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด 18 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยมาตรฐาน		ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
กระเถิบ	/kràʔ tʰəːp/	กระเถิด	/kràʔ tʰəːt/	ก. ขยับกันเลื่อนไป.
ขนาบ	/kʰàʔ nàːp/	ขนิบ	/kʰàʔ nɪp/	ก. ประกบกันให้แน่น, หนีบ.
ซ้อนหอย	/cʰɔːn hɔːy/	ซ้อนห่อย	/cʰɔːn hɔːy/	น. ชื่อนกขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง.
นิ้วโป้ง	/niw pòːŋ/	นิ้วโหม้ง	/niw móːŋ/	น. หัวแม่มือ.

จากตัวอย่างพบว่าคำศัพท์ดังกล่าวต่างกันเพียงเสียงพยางค์หลัง โดยลักษณะที่แตกต่างกันพบ 4 ลักษณะ คือ เสียงพยัญชนะต้นต่างกัน เสียงสระต่างกัน เสียงวรรณยุกต์ต่างกัน และเสียงตัวสะกดต่างกัน

ค. เสียงต่างกันทั้งสองพยางค์

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานพบคำสองพยางค์ที่ออกเสียงทั้งสองพยางค์ต่างจากภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด 12 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาถิ่นสุโขทัย	ความหมาย
กระสง /kràʔ sǒŋ/	กะสง /kàʔ sǒŋ/	น. ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง.
กลาง ๆ /kla:ŋ kla:ŋ/	นาง ๆ /na:ŋ na:ŋ/	ว. ไม่เล็กไม่ใหญ่จนเกินไป, กลาง ๆ.
เปิดผี /pèt pʰi:/	เปิดผี /pèt pʰi:/	น. ชื่อคนน้ำขนาดเล็กชนิดหนึ่ง.

จากตัวอย่างพบว่าคำศัพท์ดังกล่าวต่างกันทั้งสองพยางค์ โดยลักษณะที่แตกต่างกันพบ 3 ลักษณะ คือ 1) พยางค์หน้าเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน พยางค์หลังเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน 2) พยางค์หน้าเสียงพยัญชนะต้นต่างกัน พยางค์หลังเสียงพยัญชนะต้นต่างกัน และ 3) พยางค์หน้าเสียงพยัญชนะต้นต่างกัน พยางค์หลังเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน

1.2.3 คำสามพยางค์

คำสามพยางค์ หมายถึง คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน โดยมีจำนวนพยางค์สามพยางค์และมีความหมายตรงกันหรือใกล้เคียงกันสามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายเดียวกันจากการศึกษาพบลักษณะที่แตกต่างกันของคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยกับภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด 3 คำ ดังนี้

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาถิ่นสุโขทัย	ความหมาย
โพระดก /pʰo: ráʔ dòk/	โพระด็ก /pʰo: ráʔ dók/	น. ชื่อคนชนิดหนึ่ง.
แมงป่องข้าง /mɛŋ pǒŋ cʰáŋ/	แมงป่องข้าง /mɛŋ pǒŋ cʰáŋ/	น. ชื่อแมงป่องชนิดหนึ่ง.
หนูท้องขาว /nú: tʰǒŋ kʰáw/	หนูท้องขาว /nú: tʰǒŋ kʰáw/	น. ชื่อหนูชนิดหนึ่ง.

จากตัวอย่างพบความแตกต่างในคำสามพยางค์ 3 ลักษณะ คือ 1) ต่างเพียงพยางค์เดียว พบ 2 แบบ คือ ต่างเฉพาะพยางค์ที่ 2 และ ต่างเฉพาะพยางค์ที่ 3 2) ต่าง 2 พยางค์ พบ 1 แบบ คือ พยางค์ที่หนึ่งและพยางค์ที่สามต่างกัน

1.2.4 การเพิ่มหรือลดจำนวนพยางค์

การเพิ่มหรือลดจำนวนพยางค์ หมายถึง คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน โดยมีจำนวนพยางค์ใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานและมีความหมายตรงกันหรือใกล้เคียงกันสามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายเดียวกัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบการเพิ่มหรือลดจำนวนพยางค์ทั้งหมด 28 คำ โดยจำแนกลักษณะที่แตกต่างกันของคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยกับภาษาไทยมาตรฐานได้ 2 ลักษณะ คือ การเพิ่มจำนวนพยางค์และการลดจำนวนพยางค์ ดังนี้

ก. การเพิ่มจำนวนพยางค์

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานพบคำที่เพิ่มจำนวนพยางค์จากภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด 20 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาถิ่นสุโขทัย	ความหมาย
ด้วง	/dúan/	ตัวด้วง
ไหล	/lây/	ไอ้ไหล
ปาด	/pà:t/	ปาดเชียว
หมอ	/mǎ:/	อี่หม่อ
อึ้งอ่า	/ʔúnŋ ʔà:ŋ/	อี่อึ้งอี่อ่า

จากตัวอย่างพบลักษณะการเพิ่มจำนวนพยางค์ 3 ลักษณะ คือ 1) เติมหน้าคำศัพท์ โดยเติมคำว่า ตัว ไอ้อี่ หน้าคำเรียกสัตว์ชนิดต่าง ๆ 2) เติมหลังคำศัพท์ โดยเติมคำบ่งลักษณะเฉพาะ เช่น สีเขียว และ 3) เติมหน้าและกลาง โดยแทรกคำว่า อี่ หน้าพยางค์ในคำสองพยางค์ทั้งสองพยางค์

ข. การลดจำนวนพยางค์

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐานพบคำที่ลดจำนวนพยางค์จากภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด 8 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยมาตรฐาน	ภาษาถิ่นสุโขทัย	ความหมาย
จักจั่น	/càk kà? càn/	จักจั่น
แมลงดา	/má? le:ŋ da:/	แมงดา
หางนกยูง	/hǎŋ nók yu:ŋ /	นกยูง

จากตัวอย่างพบลักษณะการลดจำนวนพยางค์ 2 ลักษณะ คือ 1) ลดพยางค์หน้า โดยมักเกิดขึ้นกับคำสามพยางค์โดยเฉพาะคำว่าแมลงจะลดเหลือเพียงแมง และ 2) ลบกลางพยางค์ โดยลบเสียงคำที่ออกเสียงสระอะกึ่งเสียงออกไป

2. คำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยมาตรฐาน

คำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยมาตรฐาน หมายถึง คำศัพท์ 2 พยางค์ ในภาษาถิ่นสุโขทัยที่มีเสียงบางส่วนตรงหรือใกล้เคียงกัน เช่น เสียงพยางค์หน้าตรงหรือใกล้เคียงกันแต่พยางค์หลังเป็นคนละคำ เสียงพยางค์หลังตรงหรือใกล้เคียงกันแต่พยางค์หน้าเป็นคนละคำ ทั้งนี้ คำดังกล่าวจะต้องมีความหมายตรงหรือใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน สามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายเดียวกัน จากการศึกษา คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยพบคำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด 16 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.06 ดังตัวอย่าง

ภาษาไทยมาตรฐาน		ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
ชะโด	/cʰaʔ do/	ไอโด	/ʔây do/	น. ชื่อปลาชนิดหนึ่ง.
กิ้งกือ	/kin̩ kw/	ไอกือ	/ʔây kw/	น. ชื่อสัตว์ขาปล้องชนิดหนึ่ง.
ไส้เดือน	/sây dwan/	อืดอน	/ʔi dwan/	น. ชื่อสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังชนิดหนึ่ง.
นางแอ่น	/naŋ ʔɛn/	อี่แอ่น	/ʔi: ʔɛn/	น. ชื่อนกชนิดหนึ่ง.
คลื่นเหียน	/kʰâm:n hian/	เหียนไล่	/hian say/	ก. อากาศพะอืดพะอมคล้ายจะอาเจียน, คลื่นไล่จะอาเจียน.

จากตัวอย่างพบลักษณะคำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 2 ลักษณะ คือ 1) พยางค์หลังคล้ายกัน โดยเป็นลักษณะการตัดพยางค์แรกในคำสองพยางค์ของภาษาไทยมาตรฐานและใช้คำสรพนามมาประกอบแทน และ 2) พยางค์หลังคล้ายกับพยางค์หน้า ซึ่งคล้ายกันโดยพยางค์ที่สองของภาษาไทยมาตรฐานตรงกับพยางค์แรกของภาษาถิ่นสุโขทัย และทั้งสองคำมีความหมายตรงกัน

3. คำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยถิ่น

คำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยถิ่น คือ คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงคำศัพท์คล้ายกับภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทย โดยมีเสียงพยัญชนะต้น สระ วรรณยุกต์ จำนวนพยางค์ใกล้เคียงกันและมีความหมายตรงกันหรือใกล้เคียงกันสามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์เดียวกัน จากการศึกษาผู้วิจัยพบทั้งหมด 65 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.43 โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน และภาษาถิ่นใต้ ดังนี้

3.1 ภาษาถิ่นเหนือ

ภาษาถิ่นเหนือ หมายถึง คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาถิ่นเหนือ โดยมีเสียงพยางค์ใกล้เคียงกันและมีความหมายตรงกันหรือใกล้เคียงกันสามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายเดียวกัน ซึ่งคำดังกล่าวจะต้องมีบางส่วนคล้ายกัน เช่น พยัญชนะต้น สระ หรือตัวสะกด โดยผู้วิจัยจะยึดข้อมูลภาษาถิ่นเหนือจากหนังสือภาษาไทยถิ่นเหนือ (Wimonkasem, 2006) เป็นเกณฑ์ จากการศึกษาพบคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาถิ่นเหนือทั้งหมด 14 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาถิ่นเหนือ		ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
เด่น	/dèn/	เด่น	/dèn/	น. ลานกว้าง, สนาม.
แห้ง	/ŋɛ̃n/	แ่ง	/ŋɛ̃n/	ก. แทะ, กัดด้วยฟันหน้า.
หัน	/hàn/	หัน	/hàn/	ว. นั้น, นั้น.
โปะ	/bɔ̃ʔ/	โปะ	/bòʔ/	ก. ผ่า.
หมากแคว่น	/mà:k kwě:n/	หมากเวน	/mà:k we:n/	น. ตะขบหนาม.

จากตัวอย่างพบลักษณะคำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาถิ่นเหนือจำนวน 2 ลักษณะ คือ 1) ออกเสียงตรงกัน โดยเป็นคำศัพท์ที่ออกเสียงตรงกันและมีความหมายเหมือนกัน 2) ออกเสียงคล้ายกัน โดยเป็นคำศัพท์ที่มีเสียงคำคล้ายกันแต่ต่างกันเพียงบางประการ เช่น เสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ เป็นต้น

3.2 ภาษาถิ่นอีสาน

ภาษาถิ่นอีสาน หมายถึง คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาถิ่นอีสาน โดยมีเสียงพยางค์ใกล้เคียงกันและมีความหมายตรงกันหรือใกล้เคียงกันสามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายเดียวกัน ซึ่งคำดังกล่าวจะต้องมีบางส่วนคล้ายกัน เช่น พยัญชนะต้น สระ หรือตัวสะกด โดยผู้วิจัยจะยึดข้อมูลภาษาถิ่นอีสานจากหนังสือพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Department of Cultural Promotion, 2018) เป็นเกณฑ์ จากการศึกษาพบคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาถิ่นอีสานทั้งหมด 44 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาถิ่นอีสาน		ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
งาม	/ŋu:am/	งาม	/ŋu:am/	ก. ครอบ, สวม, ปิด.
ต่ำ	/dām/	ต่ำ	/dām/	ก. ดิ่งลึกลงไปในดิน.
คืด	/kʰū:t/	คืด	/kʰū:t/	ก. ขวิด, ฮืด, ฮู้.
ตอด	/tò:t/	ตอด	/dò:t/	ก. ต่อย (ใช้เหล็กในที่ก้นแทง).
ลูกแอ	/lū:k ʔɛ:/	ลูกแอ	/lū:k ʔɛ:/	น. ลูกอ่อน; ลูกควายที่เพิ่งตก.

จากตัวอย่างพบลักษณะคำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาถิ่นอีสานจำนวน 2 ลักษณะ คือ 1) ออกเสียงตรงกัน โดยเป็นคำศัพท์ที่ออกเสียงตรงกันและมีความหมายเหมือนกัน 2) ออกเสียงคล้ายกัน โดยเป็นคำศัพท์ที่มีเสียงคล้ายกันแต่ต่างกันเพียงบางประการ เช่น เสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ เป็นต้น

3.3 ภาษาถิ่นใต้

ภาษาถิ่นใต้ หมายถึง คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาถิ่นใต้ โดยมีเสียงพยางค์ใกล้เคียงกันและมีความหมายตรงกันหรือใกล้เคียงกัน สามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายเดียวกัน ซึ่งคำดังกล่าวจะต้องมีบางส่วนคล้ายกัน เช่น พยัญชนะต้น สระ หรือตัวสะกด โดยผู้วิจัยจะยึดข้อมูลภาษาถิ่นใต้จากหนังสือภาษาถิ่นใต้ (Ruangnarong, 2016) และวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาาระบบเสียงภาษาสุโขทัยและเปรียบเทียบกับภาษานครศรีธรรมราช (Rakphaet, 1998) เป็นเกณฑ์จากการศึกษาพบคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ออกเสียงใกล้เคียงกับภาษาถิ่นใต้ทั้งหมด 7 คำ ดังตัวอย่าง

ภาษาถิ่นใต้		ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
แจ้ง	/cɛ:ŋ/	แจ้ง	/cɛ:ŋ/	ว. สว่าง, รุ่งเช้า.
ลีนตา	/lu:n ta:/	ลีนตา	/lu:n ta:/	ก. ส้มตา.
สำเหล้า	/sà:lāw/	สำเหล้า	/sà:lāw/	น. กระดังงา.
หรรอย	/rɔ̌y/	หรรอย	/ròy/	ว. อร่อย.
อาด	/ʔa:t/	อาด	/ʔa:t/	ก. กำหนัด, ไคร้, อยาก.

จากตัวอย่างพบลักษณะคำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาถิ่นใต้จำนวน 2 ลักษณะ คือ 1) ออกเสียงตรงกัน โดยเป็นคำศัพท์ที่ออกเสียงตรงกันและมีความหมายเหมือนกัน 2) ออกเสียงคล้ายกัน โดยเป็นคำศัพท์ที่มีเสียงคล้ายกันแต่ต่างกันเพียงบางประการ เช่น เสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ เป็นต้น

4. คำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัย

คำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัย คือ คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่เป็นคำศัพท์ใช้เฉพาะถิ่นสุโขทัยเท่านั้น ไม่ตรงหรือคล้ายกับภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นจากการศึกษาพบคำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัยทั้งหมด 266 คำ คิดเป็นร้อยละ 50.86 ดังตัวอย่าง

ภาษาถิ่นสุโขทัย		ความหมาย
ก้าย	/kâ:y/	น. กระเจงขนาดเล็ก.
เกือโก	/kũ:a kâ:/	ว. คำสำหรับใช้ต่อท้ายประโยคคำถาม เช่นเดียวกับคำว่า เกีย และ โก (ไทยกลางใช้คำว่า “ไหม”).
ซึ่ปุ	/kʰi: pù/	น. รังแค; ชันนะตุ.
ควงเต้ง	/kʰu:an dên/	น. สปริง.
ควายเหลือแอก	/kʰuay lû:a ʔê:k/	สำ. ควายที่ไม่เชื่อฟังหรือทำตามคำสั่ง, ควายที่ฝึกไม่ได้.
คอสัก	/kʰu: lû:k/	สำ. ที่ปุ่มรับรสเสื่อม, ไม่ค่อยรู้สึกเปรี้ยวหวานมันเค็ม.
ค้ำกลาง	/kʰám kla:n/	ก. พักโฆษณา, พักเบรก.
ซ้างขอ	/cʰá:n kʰu:/	สำ. ซ้างที่ได้รับการฝึกมาอย่างดี สามารถทำตามคำสั่งได้, ซ้างที่อยู่ภายใต้การบังคับของตะขอ.
โน	/nây/	ก. ละลาย.
วิกเซน	/wák sên/	น. พิธีแต่งงานแบบเรียบง่ายไม่ใหญ่โต.
หัวขวา	/hũ:a kʰwâ:/	ว. ตรงข้ามกับซ้าย, ปีกขวา.
หัวซ้าย	/hũ:a sáy/	ว. ตรงข้ามกับขวา, ปีกซ้าย.
ไหน	/nây/	น. หนาม.
อื้ออบ	/ʔi: ʔu:p/	น. อึ้งปากขวด หรือ อึ้งเพ้า.
แถมค่อ	/hê:m kʰu:/	ก. ระบายค่อ, แคมค่อ.

จากตัวอย่างพบลักษณะคำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัยจำนวน 3 ลักษณะคือ

- 1) คำศัพท์เฉพาะ เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะถิ่นซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์ที่เข้ามาตั้งแต่โบราณเนื่องจากบางคำพบในศิลาจารึกหรืองานวรรณกรรม เช่น หัวซ้าย เกือโก เป็นต้น
- 2) การสร้างคำใหม่ เป็นคำศัพท์ที่สร้างขึ้นตามบริบทของสังคมเปลี่ยนไปหรือนวัตกรรมที่เจริญก้าวหน้า เช่น ควงเต้ง ค้ำกลาง เป็นต้น และ 3) สำนวน เป็นลักษณะของคำในเชิงเปรียบเทียบมีความหมายไม่ตรงตามคำศัพท์ เช่น ควายเหลือแอก คอสัก เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาลักษณะคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัย โดยการชักข้อมูลผู้บอกภาษาในพื้นที่อำเภอองคราตผู้วิจัยรวบรวมคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยได้ทั้งสิ้น 523 คำ คำศัพท์ดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) คำศัพท์ที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐาน 2) คำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยมาตรฐาน 3) คำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยถิ่น และ 4) คำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัย ดังนี้

1) คำศัพท์ที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐาน พบทั้งหมด 176 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.65 ของคำศัพท์ทั้งหมด โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ตรงกับภาษาไทยมาตรฐาน เป็นคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่มีเสียงและจำนวนพยางค์ตรงกันและมีความหมายใกล้เคียงหรือตรงกัน โดยจากการศึกษาพบทั้งหมด 62 คำ อีกลักษณะหนึ่ง คือ คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยมาตรฐาน เป็นคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่มีเสียงและจำนวนพยางค์ใกล้เคียงกัน โดยมีลักษณะบางประการแตกต่างกัน เช่น พยัญชนะต้น สระ วรรณยุกต์ หรือพยัญชนะท้าย ทั้งนี้ คำดังกล่าวจะต้องมีความหมายใกล้เคียงหรือตรงกับภาษาไทยมาตรฐาน โดยจากการศึกษาพบทั้งหมด 114 คำ โดยแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ คำพยางค์เดียว คำสองพยางค์ คำสามพยางค์ และการเพิ่มหรือลดจำนวนพยางค์

2) คำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยมาตรฐาน พบทั้งหมด 16 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.06 ของคำศัพท์ทั้งหมด โดยคำศัพท์ลักษณะนี้เป็นคำศัพท์ที่มีส่วนหนึ่งของคำคล้ายคลึงกับภาษาไทยมาตรฐานแต่เปลี่ยนบางส่วนของคำ เช่น เปลี่ยนเสียงพยางค์หน้า เปลี่ยนเสียงพยางค์หลัง เป็นต้น ทำให้คำศัพท์แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานแต่ยังคงมีคำของคำเดิมของคำเหล่านี้มีความหมายตรงหรือใกล้เคียงกันสามารถเทียบเคียงได้ว่าเป็นคำเดียวกัน

3) คำศัพท์ที่คล้ายกับภาษาไทยถิ่น พบทั้งหมด 65 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.43 ของคำศัพท์ทั้งหมด โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน และภาษาถิ่นใต้ โดยจากการศึกษาพบว่าภาษาถิ่นสุโขทัยคล้ายกับภาษาถิ่นอีสานมากที่สุด รองลงมาคือภาษาถิ่นเหนือและภาษาถิ่นใต้ ตามลำดับ ซึ่งคำศัพท์เหล่านี้ส่วนใหญ่ออกเสียงตรงกันทุกประการทั้งพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ มีเพียงบางคำที่แตกต่างกันเล็กน้อย เช่น เสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ต่างกัน แต่ก็ยังมีคำคำศัพท์และความหมายที่ตรงหรือใกล้เคียงกัน

4) คำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัย พบทั้งหมด 266 คำ คิดเป็นร้อยละ 50.86 ของคำศัพท์ทั้งหมด โดยคำศัพท์เหล่านี้เป็นคำศัพท์เฉพาะที่ไม่ตรงหรือใกล้เคียงภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่น แต่เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในกลุ่มผู้ใช้ภาษาถิ่นสุโขทัยบางคำเป็นคำศัพท์เก่าพบในศิลาจารึก เช่น หัวซ้าย หัวขวา บางคำเป็นคำศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่ เช่น ควงเต้ง ญูงยาง บางคำเป็นสำนวน เช่น คอลึก บ้านเย็นเมืองเย็น เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าภาษาถิ่นสุโขทัยบางคำตรงกับภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นทั้งด้านเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์และจำนวนพยางค์ อีกทั้งบางคำมีลักษณะที่แตกต่างกับภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นเพียงเล็กน้อย เช่น แตกต่างในด้านเสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ และมีการลดหรือเพิ่มจำนวนพยางค์ในบางคำ แต่ยังคงเค้าโครงของคำศัพท์ที่ทำให้สามารถสันนิษฐานได้ว่าเป็นคำเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบคำศัพท์เฉพาะของภาษาถิ่นสุโขทัยที่ไม่พบในภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ จำนวนมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะเด่นของภาษาถิ่นสุโขทัย 2 ประการ คือ มีสำเนียงและมีคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะถิ่นเป็นจำนวนมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยพบว่าภาษาถิ่นสุโขทัยนอกจากมีสำเนียงที่เป็นเอกลักษณ์คือมีเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ แล้ว ภาษาถิ่นสุโขทัยยังมีคำศัพท์เฉพาะเป็นจำนวนมาก ดังที่ปรากฏข้อมูลจากคำศัพท์ 523 คำ พบคำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัยทั้งหมด 266 คำ หรือร้อยละ 50.86 ซึ่งสอดคล้องกับ Lumjiag (2019, p.18) ที่กล่าวถึงภาษาถิ่นสุโขทัยกับความสัมพันธ์ด้านจารึกศึกษาและงานวรรณกรรมว่า ภาษาถิ่นสุโขทัยนอกจากสำเนียงของจะแตกต่างไปภาษาไทยมาตรฐานแล้วภาษาถิ่นสุโขทัยยังมีคำศัพท์เฉพาะ ซึ่งบางคำตรงกับภาษาถิ่นอื่น ๆ และบางคำเป็นคำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัยซึ่งมีบางคำเป็นคำโบราณพบในศิลาจารึกและยังคงใช้สืบมาจนปัจจุบัน โดยจากการศึกษาผู้วิจัยพบคำศัพท์เฉพาะถิ่นสุโขทัยที่ไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นอื่น เช่น ชู้ปู้ (รังแค) อื้ออบ (อึ่งเพ้า) แหม่มคอ (ระคายคอ) เป็นต้น คำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยที่คล้ายกับภาษาไทยถิ่นอื่น เช่น เต่น (สนาม) งวม (ครอบ) สำเหล้า(กระดังงา) เป็นต้น และในส่วนของคำโบราณที่พบในศิลาจารึกและยังใช้ในปัจจุบัน เช่นในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (สท.1) ช้างขอ (ช้างที่ถูกฝึกมาแล้ว) หัวซ้าย (ซ้าย)

ห้วขวา (ขวา) เป็นต้น ในส่วนของคำศัพท์เฉพาะของภาษาถิ่นสุโขทัยนี้จากการศึกษาพบว่าบางคำต่างกับผลการศึกษาของ ชวนพิศ อิฐรัตน์ (Ittaratana, 1975, p. 268) ที่กล่าวถึงคำศัพท์ที่มีใช้เฉพาะในภาษาสมัยสุโขทัย เท่านั้น เช่น คำว่า “ราม” หมายถึง ขนาดกลาง คำนี้ผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันภาษาถิ่นสุโขทัยยังคงใช้อยู่ เช่น ถ้วยราม ๆ หมายถึง ถ้วยขนาดกลาง หรือคำว่า “ถ่าว” ในศิลาจารึกวัดศรีชุม (สท. 2) ซึ่ง Ittaratana (1975, p. 265) ให้ความหมายว่า “ใหม่” ในคำความว่า “พระพุทธรูปอันใหญ่ อันถ่าว อัน(ราม)งามหนักหนา” (National Library of Thailand, 2005, p. 115) แต่จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าคำดังกล่าวในภาษาถิ่นสุโขทัยปัจจุบันหมายถึง “ใหญ่, โต” ซึ่งความหมายดังกล่าวน่าจะสอดคล้องกับข้อความในศิลาจารึกมากกว่า และจากการศึกษาพบว่าคำดังกล่าวปรากฏใช้เฉพาะในภาษาถิ่นสุโขทัยเท่านั้น ไม่ปรากฏในภาษาไทยมาตรฐานหรือไทยถิ่นอื่น ๆ ซึ่งลักษณะคำศัพท์ที่พบสอดคล้องกับ Tewanvaropakorn (1983, p. 469) ที่กล่าวถึงภาษาถิ่นสุโขทัยว่าเป็นภาษาดั้งเดิมของสุโขทัยและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ในการศึกษาครั้งนี้จึงยังเป็นเครื่องยืนยันให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าภาษาถิ่นสุโขทัยนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนต่างจากภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอื่นทั้งด้านสำเนียงและคำศัพท์ ซึ่งแม้ว่าปัจจุบันความนิยมในการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเพิ่มมากขึ้น แต่ผู้ใช้ภาษาถิ่นสุโขทัยยังคงใช้สำเนียงและคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยอยู่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาผู้ใช้ภาษาถิ่นสุโขทัยในพื้นที่อำเภอองไกรลาศ พบว่าผู้ใช้ภาษาถิ่นสุโขทัยในเขตพื้นที่อื่น ๆ มีการออกเสียงคำบางคำและมีคำศัพท์เฉพาะถิ่นย่อยที่แตกต่างกัน จึงควรศึกษาคำศัพท์ภาษาถิ่นสุโขทัยจากผู้ใช้ภาษาในถิ่นย่อยอื่น ๆ เช่น อำเภอศรีมามาศ อำเภอพรานกระต่าย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Chamni, K. (2000, November). The accent speaks of Sukhothai people. *Art & Culture Magazine*, 22(1), 92-94.
- Chamni, K. (2021, March 11). *Interviewed by Morying, W.* [Tape recording], Schoolteacher at Krainaiwittayakhom Rachamangkhlapisek school (Expert Sukhothai Dialect), Kong Krailat District, Sukhothai Province.
- Department of Cultural Promotion. (2018). *Northeastern Thailand Dialect dictionary* (3rd ed.). Bangkok: The Printing Office of The War Veterans Organization of Thailand.
- Fine Arts Department. (1970). *The Tale of Khun Chang Khun Phaen*. Bangkok: Sinlapabanna khan.
- Ittaratana, C. (1975). *A study of thai words and idiomatic expressions in the sukhothai period* (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Jansomwong, K. (1987). *The phonemes of the language used in the Sukhothai Inscriptions* (Master's thesis). Silpakorn University, Bangkok.
- Lumjiag, P. (2019). Sukhothai Dialect: Relationship with inscription studies and literary works. In P. Suksai, T. Keatnapat, C. Pachanee, N. Pornprasatsook, P. Lumjiag, & P. Prombud. (Eds.), *Guru Puja centenarian of Professor Dr. Prasert Na Nagara* (pp. 12-20). Bangkok: Silpakorn University.
- National Library of Thailand. (2005). *Including inscriptions, part 8 Sukhothai Inscription*. Bangkok: Fine Arts Department.
- Ngourungsi, K. (1993). *Language Map in the lower northern region in Thailand*. Phitsanulok: Srinakarinwirot University, Phitsanulok.
- Rakphaet, D. (1998). *Phonological study of Sukhothai dialect with comparative to Nakhon Srithammarat dialect* (Master's thesis). Mahidol University, Nakhon Pathom.

- Royal Institute. (2013). *Royal Institute launches 2011 dictionary, the 2011 edition to commemorate King Bhumibol Adulyadej's seventh circle (84th) birthday anniversary in 2011*. Bangkok: Sirivatana Interprint.
- Ruangnarong, P. (2016). *South Thai Dialect*. Bangkok: Department of Oriental Languages, Faculty of Archaeology, Silpakorn University.
- Tewanvaropakorn, M. (1983). *Changing history of Sukhothai 700th Anniversary Edition*, Lai Sue Thai (Ram Khamhaeng alphabet). Bangkok: Chao Phraya Printing.
- Wimonkasem, K. (2006). *Northern Thai Dialect* (2nd ed.). Bangkok: Department of Oriental Languages, Faculty of Archaeology, Silpakorn University (Wang Tha Phra).